

17.

OPRACOWYWANIE LOKALNEGO SYSTEMU WSPIERANIA RODZINY

Opracowanie strategii rozwoju przebiega w kilku etapach. W literaturze przedmiotu można spotkać liczne pomysły, w jaki sposób „ulożyć” pracę nad strategią. Niezależnie od koncepcji poniżej przytoczono elementy procesu budowania i realizacji strategii, które występują praktycznie zawsze.

Budowa i realizacja strategii

Źródło: W. Dziemianowicz, K. Szmigiel-Rawska, P. Nowicka, A. Dąbrowska, *Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Warszawa 2012, s. 10.

I

Zespół zajmujący się strategią

Punktem wyjścia do opracowania lokalnego systemu wspierania rodziny jest **wyłonienie, wyznaczenie zespołu**, którego celem jest opracowanie strategii. Zadanie to powinno odbywać się przy określeniu:

⇒ **Oceny zasobów** czyli zastanowienie się nad tym, jaką rolę w planowaniu strategicznym w danej jednostce terytorialnej mogą pełnić poszczególni aktorzy. Działanie to ma wymiar praktyczny i polityczny.

Ocena zasobów powinna dotyczyć zasobów ludzkich, znajdujących się w urzędzie i w środowisku lokalnym. Najogólniej rzecz biorąc, społeczeństwo można podzielić na trzy grupy: 1) „budowniczych” programu/strategii, 2) realizatorów i 3) beneficjentów strategii.

Oczywiście każda z tych grup wykazuje inne zaangażowanie na różnych etapach procesu zarządzania strategicznego.

- ⇒ **Podmiotu opracowującego strategię** – lidera, kierownika strategii korzystającego z tzw. metody eksperckiej wyznaczającego członków grup strategicznych (tj. osób, które zostają zaproszone do udziału w pracach nad budową strategii. Termin „grupy strategiczne” to zespoły ludzi, których zadaniem jest przede wszystkim dyskusowanie i określenie celów oraz programów działania. Jednak aby to nastąpiło, grupa strategiczna musi bardzo dobrze poznać wyniki diagnoz).
- ⇒ **Podziału ról** stworzenie **grup roboczych** z podziałem zadań, odpowiedzialnością, przepływem informacji, delegowaniem własnych zasobów;
- ⇒ **Sposobu sformalizowania prac zespołu** – czyli sposób organizacji prac nad przygotowaniem diagnozy i strategii¹.

II

Zaplanowanie prac nad „projektem strategią”

- ⇒ **Harmonogram** czyli pracowanie strategii, musimy rozplanować cały proces w czasie. Pozwoli to na zidentyfikowanie, a następnie na przygotowanie poszczególnych etapów prac, sekwencji zadań, a tym samym na mobilizację w odpowiednim czasie zasobów ludzkich, rzeczowych oraz finansowych. Wiedza o tym, kiedy poszczególne etapy prac muszą być rozpoczęte i zakończone, pozwoli na sprawne przeprowadzenie procedur zamówień publicznych czy wypełnienie obowiązków związanych z konsultacjami społecznymi.
- ⇒ **Oszacowanie kosztów** - opracowanie strategii wymaga poniesienia kosztów. Ich wielkość będzie zależała od zakresu prac w celu opracowania dokumentu. W wielu przypadkach będą one ograniczone odgórnie wcześniejszymi założeniami finansowymi. Największe koszty przeważnie generuje etap diagnozy i analizy. Szacować koszty projektu możemy poprzez:
 - a) wykorzystanie informacji o rzeczywistych kosztach w poprzednich, podobnych projektach,
 - b) identyfikację kosztów poszczególnych działań na jak najbardziej szczegółowym poziomie, a następnie ich zsumowanie.
- ⇒ **Podstawa prawna**

III

Określenie wizji i misji czyli oczekiwany w przyszłości stan czy rezultat. Bardzo ważne jest to, że wizja pełni kilka funkcji, do których zaliczamy:

¹ Por. W. Dziemianowicz, K. Szmigiel-Rawska, P. Nowicka, A. Dąbrowska, *Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Warszawa 2012, s. 27-44.

- a) zobrazowanie stanu docelowego
- b) informowanie o aspiracjach osób formułujących wizję,
- c) jednoczenie wokół idei – powoduje, że ludzie się z nią utożsamiają.

MISJA
przykłady
Dążenie do utrzymania samodzielności i spójności rodziny
Rozwój prorodzinnych form wsparcia rodziny z dzieckiem

Diagnoza

Przy opracowaniu systemu wspierania rodziny szczególne, priorytetowe, miejsce zajmuje diagnoza strategiczna potrzeb i problemów rodziny i pieczy zastępczej. **Rzetelne opracowanie diagnozy** stanowi punkt wyjścia do dalszych etapów budowania strategii i jej zasadności.

Rzetelna diagnoza strategiczna:

- ⇒ jest warunkiem użyteczności opracowywanych na jej podstawie celów rozwojowych, a w efekcie – stanowi podstawę rozwoju jednostki (klienta) – rodziny, dziecka;
- ⇒ pełni funkcję informującą;
- ⇒ selekcjonuje informacje potrzebne w procesie planowania z uwzględnieniem zasobów oraz potrzeb w realizacji ustawowych zadań na rzecz dziecka i rodziny.
- ⇒ **przedstawi kondycję rodzin oraz stanu pieczy zastępczej i adopcji w województwie/powiecie/gminie.**

Diagnoza psychospołeczna (diagnoza jednostek, rodzin, dzieci, czy małych grup społecznych) i **diagnoza społeczna** (na użytek tworzenia lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych) jest warunkiem koniecznym podjęcia działań na rzecz zaspakajania potrzeb społecznych, rozwiązywania problemów i kwestii społecznych (działań interwencyjnych) oraz uruchomienia działań profilaktycznych, zabezpieczających przed pojawianiem się lub nasilaniem niepożądanych zjawisk społecznych.

W tworzeniu diagnozy przydatne są dwa rodzaje źródeł:

- ⇒ **dane zastane** (wtórne) zebrane i najczęściej opublikowane przez inne osoby/instytucje (np. dane statystyczne, raporty branżowe) pochodzące min. z Głównego Urzędu Statystycznego: Bank Danych Lokalnych, Baza Demografia; Ośrodka Pomocy Społecznej; PCPR; Informatory Społeczne; PUP; Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Interwencyjnego Ośrodka Preadopcyjnego, OIK, Ośrodków Wspierania Rodziny, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych, szkół

⇒ **dane wywołane** (pierwotne) należy pozyskać samodzielnie, bezpośrednio ze źródeł, np. od rodzin, czy pracowników socjalnych i innych służb wspierających (ankiety przeprowadzone wśród pracowników socjalnych, pracowników szkół, przedszkoli, organizacji pozarządowych, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, służb społecznych, instytucji kultury i innych podmiotów, których wiedza może być przydatna w kontekście tworzenia programu.

Ankieta oceny funkcjonowania rodzin²

ANKIETA

1. Instytucja, organizacja wypełniająca ankietę:

- Szkoła podstawowa
- Gimnazjum
- Szkoła ponadgimnazjalna
- Przedszkole
- Instytucja pomocy społecznej
- GKRPA
- Organizacja pozarządowa
- Instytucja kult.
- Inna

1. Czy w Pani/Pana ocenie sytuacja materialno-bytowa w rodzinach w gminie:

- Jest dobra, rodziny funkcjonują prawidłowo,
- Jest dobra, rodziny funkcjonują prawidłowo, lecz wymagają wsparcia i pomocy w wypełnianiu niektórych swoich funkcji,
- Coraz większa liczba rodzin wymaga systematycznego wsparcia i pomocy,

3. Ocena najczęściej występujących problemów w rodzinach:

- 1) rodziny funkcjonują prawidłowo – brak problemów
- 2) najczęstszymi problemami występującymi w rodzinach są:
 - Osłabienie więzi rodzinnych
 - Brak umiejętności komunikacji
 - Brak wzorców – dziedziczenie negatywnego stylu życia
 - Brak umiejętności funkcjonowania w środowisku, izolacja, marginalizacja
 - Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (trudności wychowawcze) i prowadzenia gospodarstwa domowego
 - Ubóstwo – niewystarczające dochody
 - Trudności mieszka Uzależnienia

² Przewodnik tworzenia gminnych programów wspierania rodziny, ROPS, Kraków.

<https://www.rops.krakow.pl/pobierz-plik/175.html>

- Przemoc Bezrobocie
 Niepełnosprawność Długotrwała choroba
 Inne/ jaki.....

4. Czy problemy wykazane w pkt. 2) mają tendencję:

- Wzrostową Tak Nie
 Malejącą Tak Nie
 Utrzymują się na tym samym poziomie od kilku lat Tak Nie

5. Jakie są przyczyny występowania problemów w rodzinach?

- Zła sytuacja materialna Tak Nie
 Brak pracy Tak Nie
 Uzależnienia Tak Nie
 Brak poczucia stabilizacji w związkach nieformalnych Tak Nie
 Niepełna rodzina – samotne wychowywanie dzieci przez jednego z rodziców Tak Nie
 Konieczność wyjazdu za granicę w poszukiwaniu pracy przez jednego lub obojga rodziców Tak Nie
 Zmiana modelu rodziny z wielopokoleniowej ; dziadkowie – rodzice - dzieci, na rodzinę ; rodzice – dzieci Tak Nie
 Izolacja i problemy związane ze sprawowaniem opieki nad chorym lub niepełnosprawnym członkiem rodziny Tak Nie
 Kariera zawodowa rodziców, brak czasu dla dzieci Tak Nie
 Brak „nadzoru społecznego”, anonimowość, brak zainteresowania środowiska lokalnego Tak Nie
 Inne – jakie

6. Jakie działania mające na celu zapobieganie lub ograniczenie występowania problemów w rodzinach należy podjąć w gminie/powiecie:

1) Działania zmierzające do wzmocnienia lub nabycia przez rodziców prawidłowych umiejętności opiekuńczo-wychowawczych w zakresie:

(proszę określić stopień ważności każdego z działań w skali od 0 do 10)

- a. pełnienia ról rodzicielskich
- b. stosowania właściwych metod wychowawczych
- c. konstruktywnego rozwiązywania konfliktów
- d. prawidłowej komunikacji w rodzinie
- e. kształtowania norm i wartości rodzinnych
- f. rozpoznawania problemów i potrzeb rozwojowych dziecka (emocjonalny, intelektualny i fizyczny)
- g. organizacji czasu wolnego dla rodziny i dziecka
- h. zabezpieczenia właściwej opieki osobie zależnej w rodzinie

2) Działania zmierzające do wzmocnienia lub nabycia przez rodziców prawidłowych umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego w zakresie:

- a. racjonalnego gospodarowania budżetem
- b. określania prawidłowej hierarchii potrzeb
- c. podziału obowiązków w rodzinie
- d. dbania o higienę i zdrowy styl życia członków rodziny
- e. utrzymania czystości w domu

f. organizowania przestrzeni w domu

g. przygotowywania pełnowartościowych, zróżnicowanych i ekonomicznych posiłków dostosowanych do wieku i potrzeb dzieci

3) Działania zmierzające do wzmocnienia lub nabycia prawidłowych umiejętności społecznego funkcjonowania w zakresie:

a. korzystania z zasobów środowiska lokalnego

b. korzystania z własnych możliwości i uprawnień

c. załatwiania spraw urzędowych

d. komunikacji społecznej

4) Działania zmierzające do zabezpieczenia potrzeb materialnych:

a. Pomoc finansowa

b. Pomoc rzeczowa

c. Pomoc w formie dożywiania dzieci w szkołach i przedszkolach

5) Działania zmierzające do zwiększenia zakresu wsparcia i zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży:

a. Zapewnienie miejsca w Świetlicy Środowiskowej

b. Organizowanie zajęć w Świetlicach Szkolnych

c. Organizowanie zajęć pozalekcyjnych w szkołach

d. Rozszerzenie oferty zajęć kulturalno-sportowych w gminie

e. Inne, jakie

6) Działania zmierzające do zmiany sytuacji zawodowej:

a. Warsztaty w Klubie Integracji Społecznej (psycholog, pedagog, doradca zawodowy)

b. Poradnictwo i konsultacje (pomoc w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych, informacje o ofertach pracy)

c. Szkolenia zawodowe

d. Inne/ jakie

7) Proszę wskazać, instytucje i organizacje, które swoją działalnością mogą przyczynić się do poprawy sytuacji rodzin:

a. Ośrodek Pomocy Społecznej

b. Świetlica Środowiskowa

c. Placówki oświatowe: szkoły, przedszkola,

d. Instytucje kultury (w tym LCK, Biblioteka)

e. Fundacje i inne organizacje i stowarzyszenia pozarządowe,

f. Powiatowe instytucje (w tym: PUP, PCPR, OIK, Powiatowy Ośrodek Wsparcia Dziecka i Rodziny)

g. Służba zdrowia

h. Organizacje kościelne, zespoły charytatywne

i. Inne/jakie

Przy właściwej odpowiedzi w postawić X

Metody badawcze służące pozyskaniu danych pierwotnych możemy podzielić na **ilościowe i jakościowe**. Te pierwsze to badania kwestionariuszowe, przeprowadzane na dużych próbach respondentów (np. zamieszczona ankieta). Dzięki badaniom ilościowym, na podstawie uzyskanych wyników na reprezentatywnej próbie, możemy wnioskować o zbiorowości, którą ta próba reprezentuje – mieszkańcach, rodzinach czy przedstawicielach służb wspierających czy władz publicznych itp. Pamiętać należy, że najlepsze efekty w badaniach osiągamy wtedy, gdy łączymy metody ilościowe i jakościowe w jednym postępowaniu diagnostycznym.

Bardzo użyteczne w procesie przygotowania diagnozy jest opracowanie tzw. studiów przypadków. Jest to procedura badawcza badań jakościowych, w ramach której pojedynczy przypadek podlega bardzo wnikliwemu badaniu. Przypadkiem może być: gmina (w diagnozie województwa), ale również pojedynczy projekt, realizowany w interesującej nas sferze życia publicznego i pracy socjalnej. W ramach studium przypadku możemy dokładnie zobrazować mechanizmy, które decydują o zachodzących procesach. Pozwala nam to na bardziej wnikliwą interpretację wyników pozostałych badań, w szczególności badań ankietowych.

V

Przejsie od diagnozy do celów strategicznych – analiza SWOT

Silne strony wzmacniamy, słabe strony niwelujemy, szanse wykorzystujemy a zagrożenia unikamy
– hasło analizy SWOT.

Rzetelnie przygotowana diagnoza stanowi podstawę do dalszych prac, które w efekcie mają zaowocować sformułowaniem celów strategicznych. Czyli do jednego z trudniejszych zadań, stojącego na drodze do stworzenia strategii rozwoju. Aby z sukcesem przejść ten etap, należy postępować według następujących kroków:

- ⇒ **Krok 1. Zbieramy i porządkujemy dotychczasowe informacje** – synteza diagnozy pozwoli nam na uporządkowanie zebranych informacji.
- ⇒ **Krok 2. Selekcjonujemy i wartościujemy zebrane informacje** – warto zwrócić uwagę zarówno na elementy pozytywne, które mogą stanowić oś wsparcia dla rodziny, jak i elementy negatywne, które mogą ten rozwój skutecznie zahamować.

⇒ **Krok 3. Przy wykorzystaniu analizy SWOT** oraz (lub) drzewa problemów³ (i celów) przechodzimy do wyborów strategicznych. Dokonujemy szczegółowej analizy podsumowującej sytuację i kondycję rodzin. Metody te pozwalają na wyznaczenie w usystematyzowany sposób opcji strategicznego działania. Są one traktowane jako swoisty „pomost” między częścią diagnostyczną a projekcyjną każdej strategii.

Analiza SWOT traktowana jest przez niektórych autorów nie jako metoda, ale procedura, łącząca wiele różnych metod badawczych, która porządkuje ich stosowanie i umożliwia przejrzystą prezentację wyników⁴. SWOT (Strength, Weaknesses, Opportunities, Threats) umożliwia posegregowanie wynikających z diagnozy wniosków oraz pozwala na wskazanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, czyli czynników zewnętrznych i wewnętrznych wpływających na funkcjonowanie systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. **szkolenie nr 33, s.3-4.**

Przykładowa analiza SWOT

Programu Wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie mazowieckim na lata 2015-2020

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ działanie lokalnych systemów na terytorium o relatywnie dobrych wskaźnikach rozwoju społeczno-gospodarczego; minimalizacja efektu tzw. elastyczności instytucjonalnej (przeciążenia podmiotowego i przedmiotowego pomocy społecznej), ▪ oparcie systemu o służby publiczne z jednostek pomocy społecznej (instytucje i nowe role w systemie) – długofalowość, stabilność działań, profesjonalizm, ▪ wzrost zatrudnienia pracowników socjalnych i asystentów rodziny, ▪ wypracowane dobre praktyki w regionie wspomagające gminy i powiaty w diagnozie i programowaniu, ▪ stosunkowo mały napływ dzieci do pieczy zastępczej pomimo rozwoju usług pomocy społecznej i dobrej sytuacji społeczno-gospodarczej regionu, ▪ rozwój różnych form pieczy zastępczej, w tym form rodzinnych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zróżnicowanie terytorialne, różnice miastowości w dostępie do usług pomocy społecznej i wsparcia rodzin, ▪ występowanie rejonów zwiększonych zagrożeń np. powiat radomski, ▪ brak opracowania w niektórych gminach 3-letnich programów wsparcia rodzin, ▪ większość zadań i nowych ról w systemie w rękach służb publicznych – główni wykonawcy – (możliwe) przeciążenie służb, hierarchiczne struktury zamiast sieciowych (włączających podmioty różnych sektorów), możliwa rutyna w działaniach, ▪ brak asystentów rodzin w gminach, dominujące zatrudnienie w formach niesprzyjających zachowaniu stałości stosunku pracy, ▪ niedostatek zatrudnienia pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny, ▪ wysoki odsetek wychowanków z instytucjonalnych form pieczy zastępczej

³ Drzewo problemów jest narzędziem powszechnie stosowanym przy realizacji projektów i programów przy wykorzystaniu środków z UE. Zdecydowanie rzadziej jest ono natomiast stosowane do analizy problemów w polskich strategiach rozwoju.

⁴ *Metody oceny rozwoju regionalnego*, red. D. Strahl, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2006

<ul style="list-style-type: none"> ▪ duża liczba rodzinnych form pieczy; wzrost liczby placówek instytucjonalnych (fluktuacja), ▪ wzrost liczby adopcji przy społecznej akceptacji dla tych rodzin, ▪ relatywnie duża liczba „elementów opiekuńczego społeczeństwa obywatelskiego”: w tym organizacje pozarządowe identyfikujące się z obszarem wspierania rodzin i pieczy zastępcze 	<p>niezakładających własnego gospodarstwa po usamodzielnieniu,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost liczby wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej trafiających do form instytucjonalnych np. z powodu przemocy w rodzinie, ▪ powroty dzieci i usamodzielnionych wychowanków do rodzin naturalnych; w przypadku nieprzygotowania rodzin: praca socjalna na rzecz reintegracji, ▪ niedobór placówek/form wsparcia dziennego i prowadzących pracę podwórkową, ▪ długi okres pobytu dzieci w placówkach, ▪ zróżnicowanie lub brak aktywności obywatelskiej, zwłaszcza w rejonach wiejskich, ▪ brak w województwie placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej dla dzieci o specjalnych potrzebach zdrowotnych i emocjonalnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ aktywność samorządów gminnych i powiatowych w osiąganiu standardów ustalonych zapisami ustawy wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ▪ wzrastająca liczba adopcji jako proces tworzenia nowych rodzin ▪ możliwość implementowania wypracowanych dobrych praktyk w szeroko rozumianym obszarze pieczy zastępczej i wsparcia rodzin, ▪ ułatwienie startu w dorosłe samodzielne życie (mieszkania chronione) jako prewencja przed powrotem do dawnego środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ słabość pracy socjalnej z rodzinami na poziomie gmin (w tym opór ze strony rodzin oraz pozorowanie pracy socjalnej z rodzinami lub niepodejmowanie), ▪ zmniejszona elastyczność systemu wsparcia jako efekt oparcia go o struktury administracji publicznej, ▪ fluktuacja kadr pomocowych, która może wpłynąć na długofalowość działań i stabilność pracy z rodziną (pracowników socjalnych i asystentów) jako wynik elastycznego zatrudnienia, ▪ trudności z motywowaniem rodzin do zmiany stylu życia – opór przed usamodzielnieniem, ▪ zjawisko przemocy w rodzinie jako czynnik dezorganizacji rodzin i umieszczeń w pieczy zastępczej, ▪ niska aktywność obywatelska na wsi.

Źródło: Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie mazowieckim na lata 2015-2020, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej Załącznik do uchwały Nr 744/48/15 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 16 czerwca 2015 r., s. 33-34.

By przełożyć wyniki analizy SWOT na praktykę planowania strategicznego należy postawić kilka kluczowych pytań, prowadzących do określenia strategii działania:

1. czy siły pozwolą wykorzystać szanse?,
2. czy słabości „zablokują” wykorzystanie szans?,
3. czy siły pozwolą na przezwyciężenie zagrożeń?,
4. czy słabości wzmocnią negatywny skutek zagrożeń?

Analiza SWOT stanowi przykład typowego podejścia „od wewnątrz na zewnątrz”. Komplementarne podejście wskazuje również wykorzystanie analizy TOWS „z zewnątrz do wewnątrz”, w ramach której posługujemy się następującymi pytaniami:

1. czy zagrożenia osłabiają siły?,
2. czy szanse spotęgują siły?,
3. czy zagrożenia spotęgują słabości?,
4. czy szanse pozwolą przewyciężyć słabości?

Analiza SWOT/TOWS uwzględnia interakcje między czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi, stanowiąc tym samym doskonały punkt wyjścia do sformułowania celów strategii.

VI

Cele

Poprawnie sformułowane cele powinny charakteryzować się cechami zgodnymi z koncepcją SMART (akronim od angielskich słów).

Każdy cel zgodnie z koncepcją SMART powinien być:

S *Specific* – **sprecyzowany, konkretny, szczegółowy i dobrze zdefiniowany**. Przekazuje informacje wprost wskazując na pożądany wynik.

M *Measurable* – **mierzalny**. To taki cel, którego realizację jesteśmy w stanie monitorować i mierzyć.

A *Accepted* – **akceptowane**. Ważne kryterium, szczególnie gdy bierzemy pod uwagę konieczność realizacji strategii przez wiele podmiotów.

R *Realistic* – **realistyczny**. Cele powinny być osadzone w czasie. Zatem zakładanie, że coś osiągniemy (stosując do tego określone wskaźniki), gdy nie jest to realne, narazi nas na ataki przeciwników, a ponadto wcale nie wpłynie mobilizująco na realizatorów strategii. Jednak konieczne jest w tym miejscu zwrócenie uwagi na relacje między „wizjonerskim” obrazem przyszłości zapisanym w wizji a celami do zrealizowania. W obu przypadkach ważnym punktem jest wyjaśnienie danego zapisu – coś, co na pierwszy rzut oka może wydawać się nierealnym marzeniem, po wyjaśnieniu staje się „tylko” odważnym i wymagającym celem;

T *Time-Bound* – **określony w czasie**. Oznacza to, że cel ma mieć wyraźnie sformułowany termin realizacji, by móc sukcesywnie oceniać postępy w osiąganiu celu. Jeżeli nie określimy, do kiedy cel powinien być osiągnięty, może następować przesuwanie go na dalsze terminy, ale przede wszystkim brak jego realizacji może skutkować brakiem synergii.

Zastosowanie filtra SMART do oceny celów przydaje się do realizowania monitoringu strategii. Zatem cele powinny mieć określone wskaźniki, za pomocą których będziemy starali się odpowiedzieć na pytanie, czy strategia jest realizowana i w jakim stopniu.

Konstruowanie celów najczęściej mieści się w przyjętych obszarach tematycznych bezpośrednio związanych z przyjętą strategią, programem w tym wypadku z systemem wspierania rodzin.

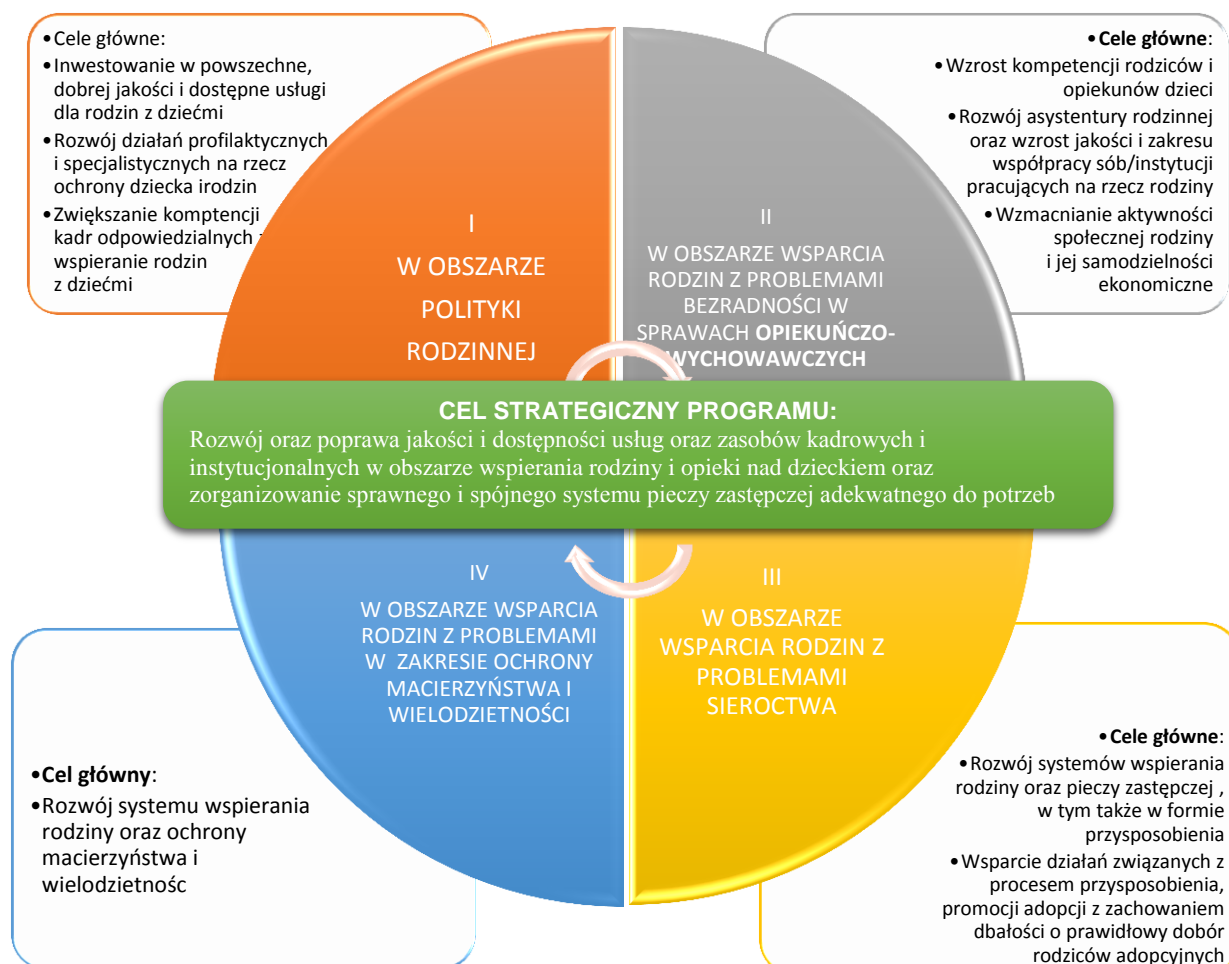
VII

Program. Cele + działania

W opracowaniach systemowych przyjęte cele najczęściej łączą się bezpośrednio z działaniami zawartymi w obszarach tematycznych, problemowych. Całość tworzy plan działań.

Przykładowy schemat wizji programu wspierania rodziny (cele w obszarach)

Program Wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie mazowieckim na lata 2015-2020

Poniżej przykłady wojewódzkiego i gminnego programu wspierania rodziny.

Przykład 1.

Cele – działania – czas realizacji – finansowania – podmioty realizujące Wojewódzki program wspierania rodziny

CELE GŁÓWNE				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Inwestowanie w powszechne, dobrej jakości i dostępne usługi dla rodzin z dziećmi. 2. Rozwój działań profilaktycznych i specjalistycznych na rzecz ochrony dziecka i wzmocnienia rodziny. 3. Zwiększenie kompetencji kadr odpowiedzialnych za wspieranie rodzin z dziećmi. 4. Prowadzenie przez samorzady powiatowe i gminne polityki rodzinnej. 				
CELE SZCZEGÓŁOWE				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa warunków bytowych rodzin poprzez mobilizowanie samorządów do działań na rzecz rozwoju dostępnego budownictwa, mieszkań chronionych, zapobiegania eksmisjom oraz zwiększenia zatrudnienia dorosłych oraz minimalizowanie ubóstwa. 2. Poprawa społecznego funkcjonowania rodzin z dziećmi poprzez zorganizowanie usług społecznych, w tym w zakresie opieki, wczesnej edukacji i zagospodarowania czasu wolnego. 3. Zwiększenie zakresu i liczby realizowanych działań profilaktycznych i specjalistycznych wzmacniających prawidłowe funkcjonowanie rodziny, realizowane w oparciu o zdiagnozowane potrzeby. 4. Realizowanie potrzeb rodzin oraz rozwiązywanie ich problemów przez samorzady lokalne na zasadach partycypacji z uwzględnieniem aktywności organizacji pozarządowych uruchamianej do realizacji nowatorskich programów i projektów z udziałem rodzin z dziećmi. 5. Mobilizowanie samorządów do działań diagnostycznych oraz opracowywania i realizacji programów w dziedzinie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym przy wykorzystaniu środków pochodzących z EFS. 6. Upowszechnianie i wdrażanie wszelkich form ułatwiających rodzinom realizację ich funkcji wobec dzieci, a także promowanie rodzin i dzieciństwa jako zasobu społecznego. 7. Rozwój poradnictwa rodzinnego i usług specjalistycznych wzmacniających samodzielność rodzin z dziećmi. 8. 				
OBSZAR I. POLITYKA RODZINNA	Działania	Czas realizacji	Źródło finansowania	Podmiot realizujący
	1. Badanie, analiza i monitorowanie potrzeb rodzin i dzieci, a także trendów demograficznych, stanu i jakości usług na rzecz dziecka i rodziny.	2015-2020	<ul style="list-style-type: none"> • środki własne samorządów w ramach uchwał budżetowych • środki pozyskane w ramach EFS (instrumenty polityki strukturalnej realizowanej przez UE) • środki pozyskane z budżetu państwa w ramach: <ul style="list-style-type: none"> –dotacji celowej z budżetu państwa na realizację zadań zleconych (adopcje), –środki z budżetu 	<ul style="list-style-type: none"> • samorzady: gminny, powiatowy, województwa • organy jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne • instytucje i podmioty takie jak: służby ochrony zdrowia, policji, zatrudnienia; szkoły i poradnie) • ośrodki adopcyjne
	2. Wsparcie samorządów gmin i powiatów w działaniach diagnostycznych oraz w opracowywaniu i realizacji programów profilaktycznych na rzecz dziecka i rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem programów wsparcia rodzin w wypełnianiu funkcji rodzicielskich.			
	3. Wspieranie taniego budownictwa, przeciwdziałanie eksmisjom oraz organizowanie systemu mieszkań socjalnych i chronionych w gminach.			
	4. Zintegrowanie działań służb społecznych w celu aktywizacji zawodowej mieszkańców oraz ułatwienia rodzicom z dziećmi powrotu na rynek pracy.			
	5. Wspieranie rozwoju usług z zakresu organizacji czasu wolnego (impresz rekreacyjnych, sportowych i kulturalnych), tworzenie w przestrzeni publicznej bezpiecznych miejsc do spotkań i zabaw, zachęcanie szkół i innych podmiotów do prowadzenia aktywności pozaedukacyjnej.			
	6. Wspieranie tworzenia i rozwoju placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.			
	7. Rozwój poradnictwa rodzinnego i usług specjalistycznych			

OOBSZAR II. RODZINY Z PROBLEMAMI BEZRADNOŚCI W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH	<p>wzmacniającej samodzielność rodzin z dziećmi.</p> <p>8. Umożliwienie każdej rodzinie z dzieckiem korzystania z poradnictwa rodzinnego i prawnego, w tym w szczególności w kwestiach dotyczących rozwoju psychoruchowego i społecznego dziecka, wczesnej interwencji oraz edukacji, organizowanego w ramach istniejącego systemu.</p> <p>9. Inicjowanie opracowywania i realizacji programów pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym specjalistycznej, mających na celu wspieranie rozwoju dziecka.</p> <p>10. Dostęp do szkoleń i działań podnoszących kompetencje profesjonalistów pracujących z dziećmi i rodzinami, również dla tych spoza służb publicznych – szczególnie w zakresie diagnozy potrzeb społeczności lokalnej i warunków życia rodzin z dziećmi.</p> <p>11. Zintegrowanie lokalnych działań z zakresu tworzenia platform wymiany informacji, upowszechnianie dobrych praktyk i działań oraz partycypacyjne opracowywanie programów społecznych.</p>		<p>państwa w ramach ogłaszanych przez MPiPS konkursów</p>	<ul style="list-style-type: none"> organizacje pozarządowe, osoby prawne, kościoły - działające w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej
	CELE GŁÓWNE			
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost kompetencji rodziców i opiekunów dzieci zagrożonych dysfunkcją w zakresie sprawowania funkcji rodzicielskich. 2. Rozwój asystentury rodzinnej oraz wzrost jakości i zakresu współpracy osób/instytucji pracujących na rzecz rodziny. 3. Wzmacnianie aktywności społecznej rodziny i jej samodzielności ekonomicznej. 			
	CELE SZCZEGÓŁOWE			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie zakresu i liczby działań profilaktycznych i aktywnych form pomocy dziecku i rodzinie. 2. Wsparcie rodzin z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i zapobieganie separacji dzieci od rodziców. 3. Wsparcie kadr pomocy społecznej w działaniach z zakresu przeciwdziałania problemowi bezradności rodzin. 4. Inicjowanie tworzenia i propagowanie funkcjonowania grup formalnych i nieformalnych oraz instytucji pomocowych działających na rzecz rodziny i dzieci. 				
	Działania	Czas realizacji	Źródło finansowania	Podmiot realizujący
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inicjowanie, wspieranie i promowanie integracji lokalnych podmiotów działających w różnych sektorach na rzecz dziecka i rodziny. 2. Wspieranie projektów z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz reintegracji rodzin i dzieci, podejmowanych w środowiskach lokalnych. 3. Rozwój asystentury w gminach i podnoszenie kompetencji asystentów rodziny. 4. Wspieranie gmin w osiągnięciu standardu zatrudnienia pracowników socjalnych i podnoszenia ich kompetencji. 5. Wspieranie programów podnoszących umiejętności wychowawcze rodziny i jej zdolności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych. 6. Wspieranie działań różnych podmiotów na rzecz rozwoju specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, ośrodków interwencji kryzysowej i mieszkań chronionych. 7. Wykorzystanie zasobów ekonomii społecznej do działań z zakresu wsparcia rodziny z dzieckiem. 8. Szkolenie kadr pomocy i integracji społecznej, przedstawicieli organizacji pozarządowych w zakresie form 	2015-2020	<ul style="list-style-type: none"> • środki własne samorządów w ramach uchwał budżetowych • środki pozyskane w ramach EFS (instrumenty polityki strukturalnej realizowanej przez UE) • środki pozyskane z budżetu państwa w ramach: –dotacji celowej z budżetu państwa na realizację zadań zleconych 	<ul style="list-style-type: none"> • samorządy: gminny, powiatowy, województwa • organy jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne • instytucje i podmioty takie jak: służby ochrony zdrowia, policji, zatrudnienia; szkoły i poradnie) • ośrodki

	<p>terapii rodzinnej, mediacji, interwencji kryzysowej i innych form specjalistycznej pomocy rodzinie.</p> <p>9. Upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie rozwoju specjalistycznych form pomocy i interwencji w rodzinie</p>		<p>(adopcje), –środki z budżetu państwa w ramach ogłaszanych przez MPiPS konkursów</p>	<p>adopcyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> • organizacje pozarządowe, osoby prawne, kościoły - działające w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej
	CELE GŁÓWNE			
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój systemów wspierania rodziny oraz pieczy nad dzieckiem sprawowanych w środowisku lokalnym, w tym także w formie przysposobienia. 2. Wsparcie działań związanych z procesem przysposobienia, promocja adopcji z zachowaniem dbałości o prawidłowy dobór rodziców adopcyjnych. 			
	CELE SZCZEGÓŁOWE			
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Deinstytucjonalizacja usług oraz wzmocnienie wielosektorowych działań na rzecz pomocy dziecku i rodzinie, minimalizowanie liczby umieszczeń dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rozwój rodzinnych form opieki. 2. Wzmocnienie wielosektorowych działań na rzecz pomocy dziecku i rodzinie, w tym włączenie organizacji obywatelskich, biznesu i wolontariuszy w działania pomocowe. 3. Wsparcie rozwiązań z zakresu adopcji oraz promocja tej formy rodzicielstwa. 			
OBSZAR III. RODZINY Z PROBLEMAMI SIEROCTWA	Działania	Czas realizacji	Źródło finansowania	Podmiot realizujący
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie programów powiatowych na rzecz rozwoju i wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej, w tym rozwoju usług świadczonych w środowisku. 2. Wspieranie środowisk i organizacji działających w obszarze pieczy zastępczej i adopcji, w tym inicjatyw organizacji pozarządowych i biznesu. 3. Promocja pozytywnego wizerunku rodzicielstwa zastępczego oraz działania edukacyjne i upowszechniające rodzinną pieczę zastępczą. 4. Pomoc i wsparcie w podnoszeniu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka. 5. Podejmowanie na poziomie samorządu powiatu i samorządu województwa aktywnych działań zmierzających do powstania instytucjonalnych form pomocy dla dzieci o szczególnych potrzebach zdrowotnych i emocjonalnych. 6. Wspieranie i promowanie form pracy z rodziną biologiczną dzieci umieszczonych w różnych formach pieczy zastępczej. 7. Pomoc i wsparcie w podnoszeniu kompetencji profesjonalistów pracujących z dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej, z rodzinami zastępczymi oraz rodzinnymi 	2015-2020	<ul style="list-style-type: none"> • środki własne samorządów w ramach uchwał budżetowych • środki pozyskane w ramach EFS (instrumenty polityki strukturalnej realizowanej przez UE) • środki pozyskane z budżetu państwa w ramach: –dotacji celowej z budżetu państwa na realizację zadań zleconych (adopcje), –środki z budżetu 	<ul style="list-style-type: none"> • samorządy: gminny, powiatowy, województwa • organy jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne • instytucje i podmioty takie jak: służby ochrony zdrowia, policji, zatrudnienia; szkoły i poradnie) • ośrodki adopcyjne • organizacje

ODSZKACZYWIENIE KOSZTÓW I KOLEJNOŚCI UCZESTNIKÓW MACIERZYŃSTWA I WIELODZIEŃCZOŚCI	<p>domami dziecka i w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.</p> <p>8. Pomoc i wsparcie w podnoszeniu kompetencji profesjonalistów pracujących w obszarze adopcji, w tym przygotowujących kandydatów na rodziców adopcyjnych do przysposobienia.</p> <p>9. Realizacja adopcji z uwzględnieniem priorytetów właściwych dla okresu preadopcyjnego, adopcyjnego, postadopcyjnego i ogólnego, dotyczącego współpracy instytucji.</p> <p>10. Wypracowanie i promocja skutecznych modeli usamodzielnienia wychowanków różnych form pieczy zastępczej, a zwłaszcza z placówek opiekuńczo-wychowawczych.</p> <p>11. Promowanie nowych rozwiązań w zakresie pieczy zastępczej i w obszarze adopcji.</p> <p>12. Monitorowanie rozwoju pieczy zastępczej i adopcji.</p>		<p>państwa w ramach ogłaszanych przez MPiPS konkursów</p>	<p>pozarządowe, osoby prawne, kościoły - działające w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej</p>								
	CELE GŁÓWNE											
	Rozwój systemu wspierania rodziny oraz ochrony macierzyństwa i wielodzietności.											
	CELE SZCZEGÓŁOWE											
	<p>1. Wzmocnienie wielosektorowych działań na rzecz pomocy dziecku i rodzinie.</p> <p>2. Rozwój działań skierowanych do różnych typów rodzin (imigranckich, niepełnych, wielodzietnych).</p> <p>3. Wzmocnienie działań skierowanych na ochronę macierzyństwa, zwłaszcza w wypadku małoletnich matek</p>											
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 50%;">Działania</th> <th style="width: 10%;">Czas realizacji</th> <th style="width: 20%;">Źródło finansowania</th> <th style="width: 20%;">Podmiot realizujący</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <p>1. Współpraca z różnymi podmiotami w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej rodzin.</p> <p>2. Rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci.</p> <p>3. Promocja i wsparcie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, w tym rozwój placówek wychowania przedszkolnego i żłobków, szczególnie na terenach wiejskich.</p> <p>4. Wspieranie działań na rzecz pomocy samotnym rodzicom, szczególnie nastoletnim matkom.</p> <p>5. Wsparcie kobiet z dziećmi przy wychodzeniu z bezdomności.</p> <p>6. Zwiększenie dostępu do usług z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia, zwłaszcza dla kobiet w ciąży, dzieci i młodych matek.</p> <p>7. Wspieranie działań na rzecz dzieci i rodzin imigranckich, w tym posiadających status uchodźcy i pobyt tolerowany.</p> <p>8. Podejmowanie działań na rzecz wsparcia rodzin wielodzietnych, w tym w ramach Programu – Karta Dużej Rodziny.</p> <p>9. Promocja nowych rozwiązań w zakresie ochrony</p> </td> <td style="text-align: center; vertical-align: top;">2015-2020</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> • środki własne samorządów w ramach uchwał budżetowych • środki pozyskane w ramach EFS (instrumenty polityki strukturalnej realizowanej przez UE) • środki pozyskane z budżetu państwa w ramach: <ul style="list-style-type: none"> –dotacji celowej z budżetu państwa na realizację zadań zleconych </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> • samorządy: gminny, powiatowy, województwa • organy jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne • instytucje i podmioty takie jak: służby ochrony zdrowia, policji, zatrudnienia; szkoły i poradnie) • ośrodki </td> </tr> </tbody> </table>				Działania	Czas realizacji	Źródło finansowania	Podmiot realizujący	<p>1. Współpraca z różnymi podmiotami w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej rodzin.</p> <p>2. Rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci.</p> <p>3. Promocja i wsparcie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, w tym rozwój placówek wychowania przedszkolnego i żłobków, szczególnie na terenach wiejskich.</p> <p>4. Wspieranie działań na rzecz pomocy samotnym rodzicom, szczególnie nastoletnim matkom.</p> <p>5. Wsparcie kobiet z dziećmi przy wychodzeniu z bezdomności.</p> <p>6. Zwiększenie dostępu do usług z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia, zwłaszcza dla kobiet w ciąży, dzieci i młodych matek.</p> <p>7. Wspieranie działań na rzecz dzieci i rodzin imigranckich, w tym posiadających status uchodźcy i pobyt tolerowany.</p> <p>8. Podejmowanie działań na rzecz wsparcia rodzin wielodzietnych, w tym w ramach Programu – Karta Dużej Rodziny.</p> <p>9. Promocja nowych rozwiązań w zakresie ochrony</p>	2015-2020	<ul style="list-style-type: none"> • środki własne samorządów w ramach uchwał budżetowych • środki pozyskane w ramach EFS (instrumenty polityki strukturalnej realizowanej przez UE) • środki pozyskane z budżetu państwa w ramach: <ul style="list-style-type: none"> –dotacji celowej z budżetu państwa na realizację zadań zleconych 	<ul style="list-style-type: none"> • samorządy: gminny, powiatowy, województwa • organy jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne • instytucje i podmioty takie jak: służby ochrony zdrowia, policji, zatrudnienia; szkoły i poradnie) • ośrodki
	Działania	Czas realizacji	Źródło finansowania	Podmiot realizujący								
	<p>1. Współpraca z różnymi podmiotami w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej rodzin.</p> <p>2. Rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci.</p> <p>3. Promocja i wsparcie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, w tym rozwój placówek wychowania przedszkolnego i żłobków, szczególnie na terenach wiejskich.</p> <p>4. Wspieranie działań na rzecz pomocy samotnym rodzicom, szczególnie nastoletnim matkom.</p> <p>5. Wsparcie kobiet z dziećmi przy wychodzeniu z bezdomności.</p> <p>6. Zwiększenie dostępu do usług z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia, zwłaszcza dla kobiet w ciąży, dzieci i młodych matek.</p> <p>7. Wspieranie działań na rzecz dzieci i rodzin imigranckich, w tym posiadających status uchodźcy i pobyt tolerowany.</p> <p>8. Podejmowanie działań na rzecz wsparcia rodzin wielodzietnych, w tym w ramach Programu – Karta Dużej Rodziny.</p> <p>9. Promocja nowych rozwiązań w zakresie ochrony</p>	2015-2020	<ul style="list-style-type: none"> • środki własne samorządów w ramach uchwał budżetowych • środki pozyskane w ramach EFS (instrumenty polityki strukturalnej realizowanej przez UE) • środki pozyskane z budżetu państwa w ramach: <ul style="list-style-type: none"> –dotacji celowej z budżetu państwa na realizację zadań zleconych 	<ul style="list-style-type: none"> • samorządy: gminny, powiatowy, województwa • organy jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne • instytucje i podmioty takie jak: służby ochrony zdrowia, policji, zatrudnienia; szkoły i poradnie) • ośrodki 								

	macierzyństwa i upowszechnianie dobrych praktyk.		(adopcje), –środki z budżetu państwa w ramach ogłaszanych przez MPiPS konkursów	adopcyjne • organizacje pozarządowe, osoby prawne, kościoły - działające w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej
--	--	--	--	--

Zródło: Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej ..., s. 35-43.

Przykład 2.

Cele – działania – czas realizacji – finansowania – podmioty realizujące Gminny program wspierania rodziny

Zadania w gminnym programie zostały ustalone na podstawie opisanych celów szczegółowych będących rozwinięciem celu głównego, tj. Wsparcie rodzin przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, które w efekcie ma doprowadzić do przywrócenia zdolności prawidłowego funkcjonowania i zapewnić prawidłowy rozwój wzrastających w nich dzieci.

Cel 1	Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno-bytowych rodziny
Zadanie do realizacji	Świadczenia pomocy społecznej na rzecz rodzin
Realizatorzy	Ośrodek pomocy społecznej
Zakładany efekt	Poprawa warunków socjalno-bytowych
Sposób weryfikacji	Kwoty świadczeń, liczba mieszkań socjalnych
Cel 2	Tworzenie płaszczyzny komunikacji społecznej pomiędzy rodzinami dotkniętymi lub zagrożonymi kryzysem a innymi podmiotami społeczności lokalnej
Zadanie do realizacji	⇒ Zakładanie rodzin wspierających ⇒ Programy Aktywności Lokalnej ⇒ Grupy wsparcia ⇒ Imprezy integracyjne/działania środowiskowe ⇒ Streetworking
Realizatorzy	⇒ Ośrodek pomocy społecznej we współpracy ⇒ JST, NGO i szkołami ⇒ domami kultury, bibliotekami, NGO, PCPR i kościołami ⇒ Ośrodkiem Wspierania Rodziny, Poradniami Psychologiczno-

	<p>Pedagogicznymi, NGO, GKRPA</p> <p>⇒ domami kultury, bibliotekami, NGO, PCPR i kościołami</p> <p>⇒ NGO</p>
Zakładany efekt	Poprawa komunikacji pomiędzy rodzinami dotkniętymi kryzysem o pozostałymi członkami społeczności lokalnej
Sposób weryfikacji	Liczba rodzin wspierających, PAL, grup wsparcia, imprez – na podstawie sprawozdań
Cel 3	Zwiększanie kompetencji rodzicielskich przede wszystkim w zakresie wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej dorosłych członków rodziny
Zadanie do realizacji	<p>⇒ zatrudniania asystentów rodziny</p> <p>⇒ grupy wsparcia dla matek i rodzin</p> <p>⇒ poradnictwo i terapia dla rodzin</p>
Realizatorzy	<p>⇒ OPS</p> <p>⇒ OPS, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, NGO, Ośrodek Wspierania Rodziny</p> <p>⇒ OPS, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, NGO, OIK</p>
Zakładany efekt	Wyższe kompetencje rodzicielskie
Sposób weryfikacji	Liczba zatrudnionych asystentów rodzin, liczba grup, liczba udzielonych porad – na podstawie sprawozdań oraz wywiadów z uczestnikami
Cel 4	Przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym, które w konsekwencji prowadzą do podejmowania przez pracowników służb społecznych działań interwencyjnych
Zadanie do realizacji	<p>⇒ prowadzenie terapii uzależnień od alkoholu</p> <p>⇒ kierowanie do sądów wniosku o wgląd w sytuacji rodziny</p>
Realizatorzy	<p>⇒ OPS, szpitale psychiatryczne, GKRPA, grupy integracji społecznej</p> <p>⇒ OPS, sądy, szkoły, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne</p>
Zakładany efekt	Zmniejszenie skali sytuacji kryzysowych
Sposób weryfikacji	Liczba osób, które ukończyły kurs, liczba kierowanych wniosków – na podstawie sprawozdań
Cel 5	Zwiększanie wiedzy na temat świadomego planowania rodziny
Zadanie do realizacji	<p>⇒ edukacja w zakresie planowania rodziny</p> <p>⇒ informowania o dostępności poradnictwa ginekologicznego</p> <p>⇒ motywowanie do korzystania z porad lekarskich</p>
Realizatorzy	<p>⇒ OPS, NGO, ośrodki zdrowia, poradnie K</p> <p>⇒ OPS, ośrodki zdrowia</p> <p>⇒ ośrodki zdrowia</p>
Zakładany efekt	Zwiększenie wiedzy na temat świadomego planowania rodziny

Sposób weryfikacji	Sprawozdanie z działalności informacyjnej
Cel 6	Profilaktyka
Zadanie do realizacji	⇒ konferencje ⇒ prelekcje w szkołach ⇒ dystrybucja materiałów informacyjnych
Realizatorzy	OPS we współpracy z NGO, szkołami, kościołami
Zakładany efekt	Zmniejszenie ryzyka powielania zachowań skutkujących nieprawidłowymi postawami
Sposób weryfikacji	Sprawozdania z upowszechnia informacji
Finansowanie programu Zadania realizowane będą z następujących środków: ⇒ środki budżetu gminy, ⇒ fundusze pozyskane w ramach resortowych programów osłonowych, ⇒ środki własne organizacji pozarządowych i fundacji, ⇒ wsparcie sponsorów, ⇒ inne środki pozabudżetowe (projekty finansowane ze źródeł zewnętrznych).	

Źródło: Przewodnik tworzenia gminnych programów wspierania rodziny, ROPS, Kraków, s. 7-9.

Głównym założeniem przy określaniu celów programowych powinno być uzyskanie wysokich rezultatów w odniesieniu do standardu reintegracji rodzin i zachowania ich samodzielności oraz dalszy wzrost poziomu i jakości wielosektorowych usług socjalnych, w tym pracy socjalnej.

VIII

Ocena strategii/programu następuje w procesie monitoringu i ewaluacji.

Monitoring i ewaluacja są to odrębne procesy, które mają odrębne cele.

Ewaluacja - badanie realizowane przede wszystkim w celu poprawy jakości realizowanego przedsięwzięcia. Polega na analizie prowadzonych działań, której fundamentem jest ocena ich jakości i efektów w oparciu o określone kryteria. W procesie ewaluacji poszukiwane są odpowiedzi o przyczyny osiągniętych rezultatów (sukcesów i porażek). Ewaluacja prowadzona jest w oparciu o ustaloną metodologię, czyli określony sposób prowadzenia badań.

Monitoring – proces sprawdzania postępu osiągania założonych rezultatów przedsięwzięcia. Wykorzystuje analizę danych ilościowych i jest prowadzony w sposób ciągły. O ewaluacji należy pamiętać już na etapie przygotowania programu. Nieprzypadkowo zatem już w treści programu znajdować powinien się zapis dotyczący ewaluacji. Istotne jest również określenie

już w opisie zadań zakładanego efektu i sposobu weryfikacji wykonania danego zadania. Ewaluacja powinna składać się z poszczególnych etapów:

- 1. Etap planowania ewaluacji** (uzasadnienie ewaluacji, zakres ewaluacji, harmonogram budżet).
- 2. Etap projektowania ewaluacji** (cele i wskaźniki ewaluacji, kryteria ewaluacji, pytania ewaluacyjne, dobór źródeł danych i metod ich pozyskiwania, dobór próby, tworzenie narzędzi badawczych)
- 3. Etap przeprowadzenia badania ewaluacyjnego** (ostateczne wersje narzędzi badawczych, zebranie danych ustalonymi metodami)
- 4. Etap analizy zebranego materiału** (analiza danych zebranych metodą ilościową i jakościową)
- 5. Etap tworzenia raportu** (opracowanie wyników i rekomendacji, przedstawienie raportu zainteresowanym stronom)
- 6. Etap wdrożenia rekomendacji** (to kluczowy etap, w którym ewaluacja powinna się przełożyć na konkretne decyzje i działania; na tym etapie powinny zapaść decyzje o: modyfikacji projektu programu, aktualizacji trwającego programu, wprowadzeniu zmian w programie, kontynuowaniu w nowym programie sprawdzonych rozwiązań).

Bibliografia

Dziemianowicz W., Szmigiel-Rawska K., Nowicka P., Dąbrowska A., *Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Warszawa 2012

Jak wspierać rodziny? Perspektywa organizacji. Perspektywa administracji. Dobro wspólne, „Trzeci Sektor” 2013/2014

Ławniczak D., Marszałkowska M., Mierzejewska B., Polczyk D., Zeller L., *Standard pracy socjalnej z rodziną z dziećmi* www.wrzos.org.pl/projekt1.18/download/SPS_RZD_23luty.pdf

Małopolski program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej do 2020 roku

Metody oceny rozwoju regionalnego, red. D. Strahl, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2006

Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie mazowieckim na lata 2015-2020, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej Załącznik do uchwały Nr 744/48/15 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 16 czerwca 2015 r.

Przewodnik tworzenia gminnych programów wspierania rodziny, ROPS, Kraków

Strategie w polityce społecznej, red. M. Grewiński, A. Karwacki, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

